

SILVO TORKAR

O domnevnem in dejanskem vplivu nemščine na podobo slovenskih zemljepisnih imen *Landol, Runtole, Tacen, Gameljne*

LANDOL IN RUNTOLE – PRIMER (HISTORIČNE) POLIMORFIJE

Vas *Runtole* (občina Celje) ima dva historična zapisa iz srednjega veka (1458 in 1464), ki se glasita *Lanndoll* oz. *Lonndol* (Blaznik 1988: 249). V Sloveniji je danes samo en kraj z imenom *Landól* (občina Postojna), ki se v lokalni rabi naglaša na prvem zlogu. V vasi Barka (občina Divača) sicer obstaja še ledinsko ime *Landol*, zapisano tudi v različici *Leni dol* (Datoteka LI 2003). *Landol* je tudi kraj v bližini Smedereva v Srbiji. *Landól* pri Postojni je 1313 zapisan kot *Landol* (Kos 1965–66: 145–146), 1335 kot *Londol* (Kosi 1998: 238),¹ 1398 kot *Landovia* (Kos 1954: 55), 1406 *Landaw* (GZL 1958: 27), v postojnskem urbarju 1498 pa kot *Landaw* oz. *Lanndaw* (Kos 1954: 234, 235, 238, 263). V vasi Veliko Brdo (občina Ilirska Bistrica) obstaja ledinsko ime *Lanji nart*, zapisano v isti vasi tudi v različicah *Lanenart*, *Laninart* in *Lani nerti* (Datoteka LI 2003). Omeniti velja še tale zanimiva ledinska imena iz iste ga vira: *Lanin dol* na Sodjem Vrhju in na Štrekljevcu (občina Semič), *Lanen devec* v Kleniku (občina Pivka), *Lanena draga* na Oskoršnici (občina Semič), *Laneno jezero* na Baču (občina Ilirska Bistrica) (Kovačič – Habič 2005: 631–632).

France Bezljaj omenja *lanož* kot staro ime za tartufe, češ. *lanyž*, »izpeljano iz *laň* ‘košuta’, kar v slovenščini ni več izpričana beseda (če ni *lanož* Cigale umetno uvedel?)« (Bezljaj 1960–61: 107; ponatis Bezljaj 2003: 196). Bezljaj je podatke našel v Pleteršniku, vendar C. ni oznaka za Cigaleta, temveč za Cafovo slovarsko gradivo, ki je temeljilo na zapisih živega ljudskega jezika. V svojem etimološkem slovarju ima Bezljaj poleg *lanoža* tudi geslo *lanjec* ‘damjak’, lat. ‘cervus dama’, pri katerem brez dokazov trdi, da je besedo uvedel Erjavec po drugih slovanskih jezikih (Bezljaj

¹ Miha Kosi citira po Hauptmann 1929: 352. Otrepec 1995: 37, 149 ima v objavi različice iste listine zapis *Landon*, enako tudi v listini iz l. 1288.

1982: 124). V resnici pa v Pleteršniku najdemo le goli podatek, da sta besedo uporabljala Janežič in Erjavec (Živalstvo). Cigaletov Nemško-slovenski slovar iz leta 1860 (ki je narejen na podlagi Vodnikovega gradiva) te besede sicer res še ne pozna. Na drugi strani pa ledinska imena *Lančidol* oz. *Lančindol* (v vasi Veliki Cerovec, občina Novo mesto), gorsko ime *Lanči vrh* pri Iški (občina Ig), ledinska imena *Lančevica* (v Oleščah, občina Laško), *Vančovca* (< *Lančovca*) v Velesovem, *Vanče* (v Zalogu pri Cerkljah na Gorenjskem) nedvoumno dokazujejo, da je beseda *lanjec* (ali *lanec*) vendarle domača in je Erjavec ni skonstruiral po slovanskih zgledih. Enako ledinska imena *Lanji nart* (pri I. Bistrici), *Lanin dol*, *Lanena draga*, *Laneno jezero* (Kovačič – Habič 2005: 631–632),² *Lanen devec* in krajevno ime *Landol* (pri Postojni) pričajo, da je beseda *lan* v slovenskem imenskem fondu preživela in je očitno ženskega spola, glede na imena *Lanin dol*, *Lanena draga*, *Laneno jezero* idr. Izvajanje *Landola* iz apelativa *lan* ‘cervus dama’ je ob neki priložnosti dopuščal sicer že Pintar 1910: 74.

Lanndol pa ni preživel v Runtolah pri Celju (katastrska občina Arclin). Historični zapis *Rundorf* (< **Runddorf*) iz l. 1524 v vojniškem urbarju (Orožen 1971: 482) in pa očitno neodvisno nastala ledinska imena *Runtole* in *Runtule* (< **Rundtal*) v vaseh Rázbor in Šédina (občina Šentjur) pričajo o tem, da zemljepisno ime *Runtole* lahko uvrstimo med polimorfna, saj je nastalo v nemščini neodvisno od starejše slovenske oblike. V imenih **Runddorf* in **Rundtal* tiči torej nemški pridevnik *rund* s pomenom ‘obel, okrogel’.

Na vsak način smemo *Lan* resnično šteti za pozabljeni slovenski apelativ za jele-na damjaka, prim. rus. *lanь*, hrvaško in srbsko *lanjac* itd.³ Bezljaj je v *Esejih o slovenskem jeziku* premagal svoje prejšnje dvome glede domačega izvora leksema *lan* in naposled v krajevnem imenu *Landol*, ki ga je razlagal s ‘košutja dolina’, odkril eno od zahodnoslovansko-slovenskih leksikalnih vzporednic (Bezljaj 1967: 150). Tu se je pač motil, saj je leksem z osnovo *lan* v južnoslovanskih jeziki ohranjen: *lane*, *lanjac* (Rečnik 1981: 217, 223).⁴ V svojem etimološkem slovarju pri geslih *lanož* in *lanjec* (Bezljaj 1982: 124) ni več omenil *Landola*, in, kot smo že videli, je očitno ponovno podvomil o slovenski pristnosti apelativa *lan*. *Landol* je sicer tudi besedotvor-

² »Domačini pripovedujejo, da so v dolini, ki je vasi najbližja, nekoč gojili lan, zato jo imenujejo Laneno jezero.« Ta razlaga je seveda sprta z jezikovnimi dejstvi: iz samostalnika *lan* se dela snovni pridevnik *laněn*, vrstni pridevnik pa je *lanov* (tako kot *ječmenov*, *krompirjev*, *bobov*); res pa je, da domačini naglašajo *Laněno jezero* in ne *Láneno jezero*. Očitno gre za pozno naslonitev na pridevnik iz občnega imena *lan* ‘Linum utitatissimum’. V isti publikaciji lahko preberemo: »Jelenjad in srnjad sta tu stalno prisotni. Jelen ima prav na jezerih tudi znana rukališča.« (Polak 2005: 663)

³ Biologi sicer trdijo, da jelen damjak na Slovenskem nikoli ni bil avtohton, naselili so ga šele v drugi polovici 20. stol. Vprašanje natančne identifikacije apelativa zato še ostaja odprto.

⁴ *Lane* v pomenu srmin ali košutin mladič, *lanjac* pa v pomenu damjak.

no docela primerljiv s takšnimi zemljepisnimi imeni, kot so *Jelendol*,⁵ *Kajndol* in *Kanji Dol*, *Medji dol*, *Medvedji dol*, *Ovčji dol*, *Vučji dol*, *Goveji Dol*, *Kačji Dol*, *Mačji Dol*, *Mišji Dol*, *Vukovski Dol*. Leksema *lan* (psl. **olni*) in *jelen* (psl. **elenny*) sta sicer splošnoslovanska in etimološko tesno povezana (Trubačov 1979: 20). Današnji narečni izgovor ojkonima je *Ləndu* (z naglasom na prvem zlogu).

V luči povedanega je dokaj verjetno, da je domačega izvora tudi terski hidronim *Lanja*, ime levega pritoka Karnajte v Terski dolini, za katerega je Bezljaj prepričan, da ni slovanski, temveč prejkone romanski (Bezljaj 1956: 327). Merku ga ni uvrstil v svojo knjigo o terski toponomastiki (Merku 1997). Vse kaže, da gre za eliptično obliko poimenovanja po *lani*, podobno kot sta bili *Učjá* v Reziji in *Vólča* v Poljanski dolini poimenovani po *volku* ali *Turja* pri Ljutomeru po *туру*.

Vodno ime *Лань* najdemo v Belorusiji, na območju Minska in Bresta. Gre za levi pritok Pripjati, desnega pritoka Dnjepra. Iz staropoljskega osebnege imena *Lanię* (*lanię* je sicer tele košute) je izpeljano tudi poljsko krajevno ime *Lanięta*. Toponim *Lania* je znan tudi v Črni gori iz starih dukljansko-zetskih listin. Danes zasledimo v Črni gori še ledinska in vodna imena *Lanen-dolina*, *Laneni dô*, *Lanički dô*, *Lanjeni izvor*, *Lanjevnik* (Pulević – Samardžić 2003: 285, 288).

TACEN IN GAMELJINE – PRIMERA GLASOSLOVNEGA IN BESEDOTVORNEGA PONEMČENJA

Marko Snoj v 4. knjigi Bezlajevega etimološkega slovarja (Bezljaj 2005: 145) razlaga krajevno ime *Tacēn* iz srednjevisokonemške izposojenke *dac* 'davščina', glede besedotvorne zgradbe imena pa nas napoti na zemljepisno ime *Pórezen*, predstavljeno v geslu *porēza* v 3. knjigi istega slovarja. To razlago je mogoče ovreči tako glede motivacije imena kot glede besedotvorja.

Historični zapisi za *Tacēn* pred letom 1500 so razmeroma številni: *Taezzen an der Sawe* 1283, *ze Taczen*, *Tazen* 1299, *Taczen* 1368, *Taezzen* 1370, *Teczn*, *Teczen* 1431, *Taczen* 1448, *Teczen* 1450, *Taczen* 1453, *Däczen* 1456, *Tatzen* 1477 (Kos 1975: 632).

V škofjeloških urbarjih najdemo historične zapise praktično neznanega zemljepisnega imena *Tezzen* (1291 in 1318), *Natessnem* (1493 in 1495), *Tessnem* (1501), *Tessnim* (1584), ki označuje današnjo kmetijo Petelin pri Gorenjih Brdih severno od Gorenje vasi v Poljanski dolini (Blaznik 1963: 147, 197, 304), in še enega imena *Tezzen* (1291 in 1318), ki označuje kmetijo v Rovtah pri Poljšici (Blaznik 1963: 164, 210). Ti zapisi jasno kažejo, kako je nemška glasovna substitucija pripomogla k zastrtju slovenskega imena *Tesno* in posledičnemu sprejemu nemške oblike krajevnega imena Tacen. Poleg dokazljive glasoslovne substitucije govori v prid tej razlagi imena tudi dejstvo, da se Sava pri Tacnu dejansko prebija skozi tesen čez brzice in si je zato ta predel tudi prisluzil ime **Tesno*. Za podkrepitev takšne razlage sta po-

⁵ V Republiki Sloveniji so tri naselja z imenom *Jelendol*: pri Ribnici, pri Novem mestu in pri Tržiču, vsa brez historičnih zapisov izpred l. 1500.

membna dva historična zapisa: 1642 *im Dorff Tāznim*, 1665 *in Tazne* (pismo dr. J. Šilca).⁶ To sta obenem edina zapisa, ki kažeta prvotno pridevniško naravo toponima Tacen.

Glasoslovni dokazi so sicer dokaj nedvoumni. Zamenjava slovenskega *s* z nemškim *z* (izg. *c*) je v slovenskih krajevnih imenih pri zapisih pred letom 1300 reden pojav. V loškem urbarju iz leta 1291 najdemo poleg že navedene lokacije *Tezzen* še npr. *Nazzeli* (Selo), *Ztariwazi* (Stara vas), *Zuchodole* (Suhi dol), *Prilezzi* (Prilesje), osebno ime *Ztoyan* (Stojan) ipd. Tudi zamenjava naglašenege širokega *e*-ja (nastalega iz nekdanjega jata) z nemškim *a*-jem ne preseneča, saj je široki in dolgi *e* za nemško uho bolj podoben *a*-ju kot nemškemu praviloma ozkemu *e*-ju.⁷ Navedimo nekaj primerov prehoda *ě* > *a* v glasoslovno ponemčenih staroslovenskih imenih na avstrijskem Štajerskem: *Laßnitzbach*, 1464 *Lasnitzpach* < **lěšbnica*; *Nadisich* (1395 *Nadisich*) < **Něděšiki*; *Nassau* (c. 1135 *Nazowe*) < **Něšov-* (Mader 1986: 117). Na avstrijskem Koroškem zasledimo naslednje primere: *Lesine*, nem. *Lassein*; *Sreje* (pri Šentjakobu v Rožu), nem. *Srajach*; *Sreje* (pri Lipi), nem. *Rajach* (Zdovc 1993: 60, 91, 92); *Rojach* (pri Spittalu) ima historične zapise: 1072 *Sregiach*, 1253 *Raiach*, 1476 *Royach* (Kranzmayer 1958: 180).

Priponsko obrazilo *-en* v imenu *Tacen* pa je le nemška adaptacija slovanskega obrazila *-n(o)* (Černyh 1994: 240),⁸ primerljiva z nemško adaptacijo slovanske pripone *-bno* v številnih zemljepisnih imenih na nemško-slovanski jezikovni meji od Baltika do Trsta (Matušová 2000: 294).⁹ Podobno so tvorjena tudi krajevna imena *Meden* (slovensko knjižno *Medno*), *Ruden* (*Rudno*), *Repen* (pri Trstu) – ki pa (podobno kot *Tacen*) ni bil poknjižen v *Repno*. Pri *Tacnu* je posebnost to, da se slovenska glasovna podoba imena niti ni ohranila in je prevladala nemška.

Proti izvajanju imena *Tacen* iz leksema *dac* govori tudi dejstvo, da ta ne nastopa kot toponimična baza ne v krajevnih in ne v ledinskih imenih na Slovenskem, naspromptno pa imamo precejšnje število vodnih, ledinskih in pokrajinskih imen iz osnove *tesen*: *Tesno*, *Tesni*, *Tesne*, *Tesna*, *Tesen*, *Tesnica*, *Tesnice*, *Tesnine*, *Tesnič*, in tudi hišno ime *Tesnikar*. O tem priča tudi Šmilauer 1970, ki navaja vse najpomemb-

⁶ Dr. Jurij Šilc, izvedenec za zgodovino Tacna in okolice, mi je prijazno postregel z zapisi za Tacen iz 17. in 18. stol., za kar se mu tudi na tem mestu prijazno zahvaljujem.

⁷ Ramovš 1936: 41 piše: »Jezikovni odnosi med prvotno slovenščino in bavarščino nam glede sl. *ě* prav tako povedo, da je bil *ě* širok glas s palatalno naravo.« In še: »... je tudi sl. *ě* bil za tuja ušesa dvojne vrste, kar je zaviselo od tega, ali je bil dolg ali kratek; končno prihaja vedno v poštev tudi še različna, zdaj starejša, zdaj mlajša doba izposoditve.«

⁸ Geslo *ТЭЧЫНІІ*, kjer avtor izrecno opozarja, da gre tu za obrazilo *-n-* in ne *-bn-*.

⁹ Prav ta nemški *-en*, ki se na Gorenjskem prekriva tudi z slovensko narečno pripono *-en* (nastalo zaradi maskulinizacije nevtar), dejansko tiči tudi v imenu *Porezen*, le da Bezljaj to ime v 3. knjigi svojega etimološkega slovarja razlaga iz – za slovenščino skrajno dvomljivega – leksema *porěza* 'davek', ne da bi besedotvorje sploh pojasnil (Bezljaj 1995: 89). Ta razlaga Porezna je bila sicer že ovržena, pri čemer so bili hkrati izvedeni dokazi, da gre pri tem imenu za posamostaljeno predložno zvezo **pod* + *vršno*, katere jedro je podstava (*v*)*res* s pripono *-bno* (Torkar 2003: 436).

nejše slovanske toponimične baze. K tipologiji poimenovanja *Tesno* prim. še krajevna imena *Globoko*, *Visoko* ipd.¹⁰

Šivic-Dular 1989: 241 navaja *Tesno* (v Poljanski dolini na Gorenjskem) – v skladu s Toporišičevo slovnico – kot primer zemljepisnega imena, nastalega s posamostaljenjem pridevnika, tj. s konverzijo tipa *Visoko*, in sicer s pripono *-bno*.

V Tacnu je stal gradič *Rocen*, nemško *Rotzen*, *Rutzing*, *Ruzing*, 1868 *Rucing*, s prvo omembo iz l. 1450. *Rocen* je bil sedež manjšega gospodstva. Vse kaže, da je s Tacnom delil tudi svojo glasovno usodo. Najverjetneje gre namreč za slovensko ime *Rosno* oz. *Rosnik*. V širši okolici Tacna obstajajo številna ledinska imena iz apelativne podstave *rosa*: *Rosje* (Seničica), *Rosna pot* (Kašelj), *Rosnica* (Preska), *Rosnice* (Mavčiče, Praše), *Rosula* (Stanežiče), *Rosna* (Škofja vas na Celjskem). Apelativ *rosulja* je v Pleteršnikovem slovarju (Pleteršnik 1895: 439) razložen kot 'njiva v dolini, v kateri rada voda stoji' (Bela krajina).

O imenu *Gameljne* je pisal menda samo Bezljaj. V Bezljaj 1956: 172 pri geslu *Gameljščica* pravi, da je toponim *Gameljne* osamljen na slovenskem in južno-slovanskem ozemlju in da zato slovanska razlaga ni povsem gotova. Kot možnost navaja hipokoristik **Gьmьlb* iz antroponima **Gьmьb* ali **Gьmb* in to primerja s sbh. antroponimom *Gamić*. Dalo pa da bi se misliti tudi na nemško poreklo tega imena (iz antroponima *Gämlich*). Bolj prepričan v svojo razlago je Bezljaj 1976: 137, kjer pravi, da je treba izhajati iz stanovniškega imena **Gameljane* k atpn. **Gьmьlb* in ga primerja z belor. tpn. *Gomelj*, starejše *Gomela*, polj. *Gmelno* itd.

Historični zapisi za *Gameljne* so: 1260 *Gemlein*, 1295 *Gemleyn*, 1383 *Gamlin*, 1448 *Gamling*, 1458 *Gemling*, 1499 *Gamling*, 1825 *Gamling*. Zapisi za potok *Gameljščico* so: 1342 *Gaemnich*, 1350 *Gaemlin*, 1444 *an der Gemling*.

Vsiljuje se primerjava s krajem *Gaming* ob Erlafu v Spodnji Avstriji, za katerega obstajajo zapisi: 1262/64 *Gaemnich*, 1308 *Gemnich*, 1350 *Gemnik*, 1429 *Gemming*. Blizu *Gaminga* je *Reidling* z zapisi: 1034 *Rudnicham*, 1160 *Rudnich*, 1256 *Reudnich*, 1377 *Reudning*, 1430 *Reydnikh*, 1591 *Reyding* (Holzer 2001: 58, 88). Holzerjeva rekonstrukcija za spodnjeavstrijski *Gaming* je **Kamnik*, kot je za *Reidling* **Rudnik*. Historični zapisi prepričljivo utemeljujejo obe rekonstrukciji. Zapis *Gaemnich* za *Gameljščico* iz l. 1342 vsekakor ponuja vabljivo možnost, da bi tudi naš *Gamling*, nemško varianto za *Gameljne*, spravili v zvezo z imenom **Kamnik* (enako kot vodno ime, za katero bi bilo mogoče domnevati, da ohranja arhaičnejšo obliko v primerjavi z domnevno enakim imenom kraja, skozi ali mimo katerega teče).

¹⁰ Bezljaj 2005: 177 neupravičeno povezuje loška zapisa *Tezen* iz 1291 in 1318 z osnovo *teza* in toponimom *Tezno*, ki sicer po njegovi razlagi izhajata iz furlanske *tese*, *tieze* 'gumno, skedenj' oz. 'kraj, kjer se razpenjajo pticam mreže', saj historični zapisi za *Tezno* in glasoslovna dejstva temu jasno nasprotujejo (Bezljaj 2005: 177). Obenem pa je že v Slovenskih vodnih imenih pri geslu *Tesnica* (Bezljaj 1961: 258) navedel zapisa *Tezen* (1291 in 1318) in *zw Tessnem* (1490) iz škofjeloških historičnih virov kot pričevanji za toponim *Tesno* v Poljanski dolini.

Današnja oblika *Gameljne* je množinska oblika od *Gamelj* (prvotno v tožilniku smeri, značilnem za krajevna imena) in je besedotvorno primerljiva z apelativom *nagelj* (izposojeno iz stvn. *nagallin*), mn. *nageljni*. Vas se namreč deli na tri »*Gamljek*«, ki so s časom prejele množinsko obliko *Gameljne* (Spodnje, Srednje, Zgornje), čeprav je ime prvotno očitno bilo edninsko. Bezlajevo izvajanje imena iz dozdevnega stanovniškega imena **Gameljane* se zdi vprašljivo tudi zato, ker bi v historičnih zapisih, če bi imel Bezlaj prav, morali srečati vsaj kakšno mestniško obliko, kot je to pri *Guncljah*.¹¹ Razmeroma zgodnji historični zapisi iz 13. in 14. stol. (*Gemlein, Gemleyn, Gamlin, Gaemlin*) kažejo na ime z manjšalno nemško pripono *-lein/-lin*, ki jo je slovenščina prevzela kot *-lj* (prim. osebna imena *Francelj, Gustelj* ipd.).

V historičnih zapisih nastopajo *Gameljne* od 1448 dalje kot *Gamling* (< *-lein + -ing*). Nemška pripona *-ing* je izredno produktivna in se pojavlja ne le v nemških krajevnih imenih, temveč tudi v prvotno slovanskih imenih s pripono *-nik* (npr. *Semmering* za *Čemernik*, *Gaming* za *Kamnik*, *Reidling* za *Rudnik*) in pri tistih s pripono *-iče* (*Schiefling* za *Škofiče*, *Schmölzing* za *Smolčiče*, *Leifling* za *Libeliče*). Vendar pa glede na to, da se obrazilo *-ing* prej pojavi pri poimenovanju potoka (prvič 1444 an der *Gemling*) kot pa kraja samega (prvič 1448 *Gamling*), smemo domnevati, da je nemški *-ing* ustreznik slovenske pripone *-nik*, ki se je seveda nanašala le na potok. Nemško ime potoka se je preneslo tudi na kraj sam, kar je docela v skladu z izpričano poimenovalno prakso. Zapis vodnega imena (an der) *Gaemnich* (1342) s slovensko pripono *-nik* kaže na domačo osnovo **kam-*, ki jo imamo v praslovanskem **kamy*, gen. *kamene* 'kamen', vsi ostali historični zapisi s pomanjševalnico *-lein* pa najverjetneje kažejo na to, da je v slovenščini obstajal tudi leksem **kam* 'kamen', izpričan sicer samo še ponekod v srbskem in hrvaškem ter v kašubskem jezikovnem okolju (Trubačov 1983: 138). Oblika **kam* je domnevno nastala z redukcijo v izgledu prvotnega **kami* (RJA 1892–1897: 788), podobno kot je nastal *pram* iz **prami* ali *plam* iz **plami* (Skok 1972: 26–27; M. S. pri Bezlaj 1995: 101). Oblika **Kamnik* (*Gaemnich*) iz l. 1342 je potemtakem nastala iz **Камъникъ* in ne iz **Каменьникъ*. Slovensko-nemška substitucija *k > g* se pojavlja predvsem v srednjeveških zapisih. Motivacijo za ime potoka smemo iskati bodisi v njegovem kamnitem dnu, bodisi v obilici proda, ki ga je potok ustvarjal. Slovenski ustreznik za prej izpričano obliko *Gamlin* se nam ni ohranil, zvenel pa je morda **Kamec* ali **Kamič*. Krajevno ime *Gameljne* predstavlja torej podobno kot Tacen primer zanimivega glasoslovnega in besedotvornega ponemčenja, ki ga v prevladujoče slovenskem jezikovnem okolju sicer ne bi pričakovali.¹²

¹¹ Bezlaja je verjetno pritegnila navidezna paralela z imenom *Dupeljne* (< **Dupljane*), ki pa nedvomno res ohranja staro množinsko priponsko obrazilo *-jane*, kar potrjuje zapis *Tewpplach* iz 14. stol.

¹² Uredniku Georgu Holzerju dolgujem zahvalo za dragocena opozorila in ugovore v zvezi z razlago imena *Gameljne*, ker so odločilno pripomogli k sedanji rešitvi.

Za primerjavo vzemimo še krajevno ime *Bitnje* (med Kranjem in Škofjo Loko), ki je nedvomno nastalo kot stanovniško ime na *-jane* in sicer iz staroslovenskega osebnega imena **Byt-*. Historični zapisi zapisi (1160 *Vitingen*, 1291 in 1318 *Veiting*, *Veitingen*, *Vitingen* ipd., 1309 *Bitan*, 1383 *Wietingen*, 1421 *Veitting*, 1481 prvič *Veichting*, 1501 *Veytting*, 1826 *Feichting*) potrjujejo s svojim nemškim patronimičnim obrazilom *-ingen*, da gre za prvotno stanovniško ime. V imenu *Gamling* (Gameljne) je obrazilo *-ing* (nikoli *-ingen*) nastalo kot ustreznik slovenskega obrazila *-nik*, v imenu *Veiting* (*Bitnje*) pa je obrazilo *-ing* (prvotno v množinski obliki *-ingen*) nastalo kot ustreznik slovenskega stanovniškega obrazila *-jane*.

L i t e r a t u r a

- Bezlaj 1956–61: France Bezlaj, Slovenska vodna imena I-II, Ljubljana
 Bezlaj 1960–61: France Bezlaj, Slovenska imena gob, Jezik in slovstvo VI, 105–107
 Bezlaj 1965: Slovenski imenotvorni proces, Jezik in slovstvo X, 114–119
 Bezlaj 1967: France Bezlaj, Eseji o slovenskem jeziku, Ljubljana
 Bezlaj 1982/1995/2005: France Bezlaj, Etimološki slovar slovenskega jezika, 2./3./4. knjiga (soavtorja 3. in 4. knjige Marko Snoj in Metka Furlan), Ljubljana
 Bezlaj 2003: France Bezlaj, Zbrani jezikoslovni spisi I (ur. M. Furlan), Ljubljana
 Blaznik 1963: Pavle Blaznik, Srednjeveški urbarji za Slovenijo. Zvezek četrti. Urbarnji freisinške škofije, Ljubljana
 Blaznik 1988: Pavle Blaznik, Historična topografija slovenske Štajerske in jugoslovenskega dela Koroške do leta 1500, II, Maribor
 Černyh 1994: П. Я. Черных, Историко-этимологический словарь русского языка, т. II, Москва
 Datoteka LI 2003: Digitalna datoteka ledinskih imen Agencije Republike Slovenije za kmetijske trge in razvoj podeželja
 GZL 1958: Gradivo za zgodovino Ljubljane v srednjem veku, zv. 3, št. 27, Ljubljana
 Hauptmann 1929: L. Hauptmann, Die Entstehung und Entwicklung Krains, v: Erläuterungen zum historischen Atlas der österreichischen Alpenländer I/IV, Wien
 Holzer 2001: Georg Holzer, Die Slaven in Erlauftal. Eine Namenlandschaft in Niederösterreich, Wien
 Kos 1954: Milko Kos, Urbarji Slovenskega Primorja, Drugi del, Ljubljana
 Kos 1965–66: Milko Kos, Doneski k historični topografiji Kranjske v srednjem veku, Zgodovinski časopis 19–20, 139–147
 Kos 1975: Milko Kos, Gradivo za historično topografijo Slovenije (za Kranjsko do leta 1500) I–II, Ljubljana
 Kosi 1998: Miha Kosi, Potujoči srednji vek, Ljubljana, 619–649
 Kovačič – Habič 2005: Gregor Kovačič – Špela Habič, Kraška presihajoča jezera Pivke (JZ Slovenija) ob visokih vodah novembra 2000, v: Pivška jezera (Acta Casologica 34, št. 3), Ljubljana
 Mader 1986: Brigitta Mader, Die Alpenslawen in der Steiermark. Eine toponomastisch-archäologische Untersuchung (= Österreichische Akademie der Wissenschaften, Philosophisch-historische Klasse, Schriften der Balkankommission, Linguistische Abteilung 31), Wien
 Matúšová 2000: Jana Matúšová, Integrace slovanských pomístních jmen do němčiny s pomocí topoformantu *-en*, v: Onomastické práce, sv. 4, Praha, 294–299 z navedeno literaturo, zlasti S. Rospond, Zur Problematik der westslawischen Ortsnamen auf *-ьno* (deutsch *-en*, *-in*), v: Onomastica Slavogermanica I, Berlin 1965, 29–44

- Merkù 1997: Pavle Merkù, La Toponomastica dell'Alta Val Torre, Comune di Lu-severa
- Nazwy 1999: Nazwy miejscowe Polski. Historia – Pochodzenie – Zmiany, pod redakcją Kazimierza Rymuta, III: E–I, Kraków
- Orožen 1971: Janko Orožen, Zgodovina Celja in okolice, 1. zv.: Od začetka do l. 1848, Celje
- Otorepec 1995: Božo Otorepec, Gradivo za slovensko zgodovino v arhivih in bibliotekah Vidma (1270–1405), Ljubljana
- Pintar 1910: Luka Pintar, Imenoslovne črtice, Carniola, n. v., let. I, Ljubljana, 74–76
- Pleteršnik 1895: Maks Pleteršnik, Slovensko-nemški slovar II., Ljubljana
- Polak 2005: Slavko Polak, Favna kopenskih habitatov Pivških jezer, v: Pivška jezera (Acta Casologica 34, št. 3), Ljubljana, 660–690
- Pulević – Samardžić 2003: Vukić Pulević – Novica Samardžić, Fitonimi i zoonimi u toponimiji Crne Gore, Podgorica
- Ramovš 1936: Fran Ramovš, Kratka zgodovina slovenskega jezika I, Ljubljana
- Rečnik 1981: Речник српскохрватског књижевног и народног језика, књига XI, Београд
- SKI 1985: Slovenska krajevna imena (avtorji F. Jakopin, T. Korošec, T. Logar, J. Rigler, R. Savnik, S. Suhadolnik), Ljubljana
- Skok 1972: Petar Skok, Etimologijski rječnik hrvatskoga ili srpskoga jezika. Ured. M. Deanović i Lj. Jonke, Knjiga druga, Zagreb
- Šivic-Dular 1989: Alenka Šivic-Dular, Besedotvorne vrste slovenskih zemljepisnih imen na gradivu do leta 1500, Obdobje srednjega veka v slovenskem knjižnem jeziku, kulturi in literaturi, Ljubljana, 229–244
- Šmilauer 1970: Vladimír Šmilauer, Příručka slovanské toponomastiky, Praha
- Torkar 2003: Silvo Torkar, K nastanku in pomenu nekaterih zemljepisnih imen v Baški dolini (Baška grapa, Hudajužna, Porezen, Loje, Logaršče, Kojca, Obloke, Robje, Podmelec), Slavistična revija 51, št. 4, 429–442
- Trubačov 1979/1983: Олег Н. Трубачев, Этимологический словарь славянских языков, вып. 6/вып. 9, Москва

R e s ü m e e

Über den angeblichen und wirklichen Einfluss des Deutschen auf die Gestalt der slowenischen Toponyme *Landol*, *Runtole*, *Tacen*, *Gameljne*.

Anhand dreier Beispiele wird gezeigt, wie das Deutsche auf unterschiedliche Weise auf die Form slowenischer Toponyme Einfluss genommen hat: 1. Die deutsche, von der slowenischen unabhängige Benennung (*Runtole*) hat die slowenische (*Landol*) verdrängt. 2. Lautliche Substitutionen und morphologische Adaptionen haben die slowenische Lautung bis zur Unkenntlichkeit verändert (**Tesno > Tacen*). 3. Die eingedeutschte Form wurde wie in 2. ins Slowenische rückentlehnt (**Kam > Gamelj > Gameljne*), wobei aus einer slowenischen Parallelform eine zweite eingedeutschte Lautung entstanden ist (**Kamnik > Gamling*). Anhand zahlreicher Mikrotoponyme lässt sich Bezlajs frühe These erhärten, dass im Toponym *Landol* das im Slowenischen inzwischen verschollene feminine Appellativ *lan* vorliegt, das eher den Damhirsch als den weiblichen gewöhnlichen Hirsch bezeichnete.

Silvo Torkar

Inštitut za slovenski jezik Frana Ramovša ZRC SAZU

Novi trg 4, SI-1000 Ljubljana

silvot@zrc-sazu.si